

ספרות עברית וכללית

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר),
דרמה ומונודרמה — (30×2) — 60 נקודות
פרק שני — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים,
השירה העברית במאה ה-20) — (20×2) — 40 נקודות
סה"כ — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי, לפי בחירת התלמיד.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של
היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמוחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר), דרמה ומונודרמה (60 נקודות)
ענה על שתיים מן השאלות 1-12 (לכל שאלה — 30 נקודות).

מעשה חכמים

1. קרא את מעשה החכמים "מר עוקבא" שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

- 1 מר עוקבא — הִיָּה עָנִי בְּשִׁכּוֹנָתוֹ,
וְהָיָה רָגִיל כָּל יוֹם לְזֶרֶק לֹא אֲרֻבָּעָה זְוִיִּים בְּצִנּוֹר הַדֶּלֶת.
פַּעַם אַחַת אָמַר [הָעָנִי]: אֵלֶּךְ וְאַרְאֶה מִי עוֹשֶׂה עִמִּי טוֹבָה זֹאת.
אוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁהָה מֵר עוֹקְבָא בְּבֵית הַמְּדֻרָּשׁ הַרְבֵּה, וְהִלָּכָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ.
5 כִּיּוֹן שָׁרְאָה אוֹתָם הָעָנִי שֶׁהָטוּ עֲצָמָם לְדֶלֶת — יֵצֵא אַחֲרֵיהֶם.
בְּרָחוּ וּנְכָנְסוּ שְׁנֵיהֶם לְתַנּוּר גָּרוֹף.
נָכוּוּ רָגְלָיו שֶׁל מֵר עוֹקְבָא.
אָמְרָה לֹא אִשְׁתּוֹ: תֵּן אֶת רָגְלֶיךָ עַל רָגְלִי.
חִלְשָׁה דַּעַתּוֹ.
10 אָמְרָה לֹא: אֲנִי מְצוּיָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהִנָּאֲתִי קְרוּבָה [לְעֵנִיִּים].

בחר בשניים מן המקומות הנזכרים במעשה החכמים "מר עוקבא", והסבר את תפקידם בעיצוב הרעיון המרכזי במעשה חכמים זה.

שים לב: אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה היצירה.

סיפור קצר

2. "יד ושם" / אהרן מגד

לפניך קטע ובו דברים שסבא זיסקינד אומר ליהודה כשהם מתווכחים.
קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.
"אומר לך מהו קשר" – אמר סבא זיסקינד במתינות – "קשר הרי זה זיכרון. [...]"
פרש את דבריו של סבא זיסקינד, והסבר כיצד הם מבטאים את עמדתו בקונפליקט המרכזי בסיפור.
האם יש בסיפור פתרון לקונפליקט? הסבר והדגם את דבריך.

3. "המחרוזת" / גי־דה־מופסאן

הסבר את הגורמים לסבל של מתילדה ליזל במהלך חייה.
בתשובתך כתוב גם על הגורמים הקשורים לאופי שלה וגם על הגורמים הקשורים לערכים של החברה שבה היא חיה.

4. "יד ושם" / אהרן מגד או "המחרוזת" / גי־דה־מופסאן או סיפור קצר אחר

הסיפור הקצר מתמקד בדרך כלל במרכיב מרכזי אחד ומבליט אותו (מרכיבים כגון, דמות, אירוע, קונפליקט, סמל).
תאר את המרכיב המרכזי שבו מתמקד סיפור קצר שלמדת, והסבר מה מלמד מרכיב זה על האדם.

דרמה

5. "בעלת הארמון" / לאה גולדברג

לפניך קטע ובו דברים שדורה אומרת ללנה. קרא את הקטע, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.
אנחנו באנו מארץ ישראל – מר זאנד ואני – ואני פגשתי כאן הרבה אנשים צעירים, אשר בלבם עוד הפחד מפני המלחמה. אבל עכשיו אין הם מפחדים עוד. הם יוצאים החוצה, והולכים לכל מקום, לטייל, לתאטרון, לקולנוע... [...]
א. על פי דברים אלה, כיצד מנסה דורה לשכנע את לנה לעזוב את הארמון? (10 נקודות)
ב. מה הם הנימוקים של לנה בעד ונגד עזיבת הארמון? מה היא מחליטה לעשות?
הסבר והדגם את דבריך. (20 נקודות)

6. "ילדי הצל" / בן־ציון תומר

ענה על שני הסעיפים א-ב.
א. תאר את מערכת היחסים בין יורם לדובי, והסבר מה מערכת היחסים הזאת מלמדת על כל אחד מהם. (15 נקודות)
ב. היחס של נורית ליורם משקף יחס שונה מהיחס של דובי כלפי העולים החדשים. הסבר והדגם קביעה זו. (15 נקודות).

7. "אנטיגונה" / סופוקלס

הטרגדיה מתאפיינת במעבר הגיבור הטרגי מהצלחה לכישלון. הסבר והדגם קביעה זו על פי דמותו של קראון.

8. "בית בובות" / הנריק איבסן

הדמות של נורה משתנה ומתפתחת לאורך עלילת המחזה, ואילו הדמות של הלמר אינה מתפתחת ואינה משתנה. הסבר והדגם קביעה זו.

9. "אויב העם" / הנריק איבסן

ענה על שני הסעיפים א-ב.
בסיום המחזה ד"ר שטוקמן מחליט החלטות רבות.
א. פרט שתיים מן ההחלטות האלה, והסבר כיצד הן מתקשרות להיותו "אויב העם". (17 נקודות)
ב. מה ההחלטות של ד"ר שטוקמן מלמדות על מצבו? הסבר והדגם את דברך. (13 נקודות)

10. "ביקור הגברת הזקנה" / פרידריך דירנמט

הרדיפה אחר הכסף מניעה את עלילת המחזה.
הסבר קביעה זו, והדגם אותה באמצעות ההתנהגות של קלייר וההתנהגות של שתי דמויות נוספות במחזה.

מונודרמה

11. "לרקוד עם אבא" / איציק ויינגרטן

לפניך קטע מן המונודרמה ובו דברים שהאב אומר לבנו.
קרא את הקטע, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.
פתאום אבא צעק: "מספיק, שמעך מה שאמרתי?!" הגיע הזמן שתהיה קצת עם עצמך. אתה לא יכול לקרוא, אתה לא יכול לכתוב. אז תשיר. תצייר. תמצא כבר מה לעשות. מספיק לבוא אתי כל הזמן לכל מקום. מה יהיה כשאני לא אהיה? מה תעשה אז?"
א. הסבר מה דברי האב מלמדים על מערכת היחסים בין האב לבנו. (12 נקודות)
ב. האם קטע זה משקף את מערכת היחסים בין האב לבנו לאורך כל המחזה? נמק והדגם את דברך. (18 נקודות)

12. "אחת זקנה" / נאוה סמל

חנה מספרת על מוצרט לתלמידי הכיתה.
הצג את הסיפור שחנה מספרת על מוצרט, והסבר את הקשר בין הסיפור על מוצרט ובין הרעיון המרכזי של המונודרמה "אחת זקנה".

פרק שני — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה־20) (40 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 13-19 (לכל שאלה — 20 נקודות; סה"כ 40 נקודות).

פיוט

13. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יָדִיד נֶפֶשׁ / ר' אלעזר אזיכרי

יָדִיד נֶפֶשׁ אֵב הַרְחֵמוֹ, מְשׁוֹךְ עֲבָדְךָ אֶל רְצוֹנְךָ,
יְרוּץ עֲבָדְךָ כְּמוֹ אֵיל, יִשְׁתַּחֲוֶה מוֹל הַדָּרְךָ,
כִּי יַעֲרֹב לוֹ יְדִידוֹתֶךָ מִנֶּפֶת צוּף וְכָל טַעַם.

הַדּוֹר, נָאֵה, זִיו הָעוֹלָם, נֶפֶשׁי חוֹלֵת אֶהְבֶּתְךָ;
אֲנִי אֶל־נָא רָפָא נָא לָהּ בְּהִרְאוֹת לָהּ נָעַם זִינְךָ;
אֲזִי תִתְחַזַּק וְתִתְרַפָּא וְהִיִּתָּה לָהּ שְׂפַחַת עוֹלָם.

וְתִיק יִהְיֶמוּ רַחֲמֶיךָ וְחוּס נָא עַל בֶּן אוֹהֶבְךָ,
כִּי זֶה כְּמָה נִכְסֶף נִכְסֶף לְרִאוֹת בְּתַפְאֲרַת עֲזֶךָ,
אֲנִי, אֵלִי, מִחֲמַד לְבִי, חוֹשֶׁה נָא, וְאֵל תִּתְעַלֶּם.

הַגִּלָּה נָא וּפְרֹשׁ, חֲבִיב, עָלִי אֶת סִפְת שְׁלֹמֹךָ,
תֹּאִיר אֶרֶץ מְכַבֹּדְךָ, נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ.
מִהֵרָ, אֶהוּב, כִּי בָא מוֹעֵד, וְחַנּוּנִי כִימִי עוֹלָם.

במחרוזת השנייה בפיוט יש ציורי לשון הקשורים למחלה ולריפוי.

הסבר את הקשר בין ציורי לשון אלה ובין הרעיון המרכזי בפיוט.

שירת ימי הביניים

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יִדְעַתִּי בְטָרִם תְּצַרְנִי / ר' יהודה הלוי

יִדְעַתִּי בְטָרִם תְּצַרְנִי, / וְכָל עוֹד רוֹחֶךָ בִּי – תְּצַרְנִי.
הֵי־שׁ לִי מַעֲמָד, אִם תִּהְיֶה פָנִי, / וְאִם לִי מִהֶלֶךְ, אִם תַּעֲצֹרְנִי?
וְמָה אֹמֵר? – וּמִחֲשָׁבִי בִידֶךָ! / וְמָה אוֹכֵל עֲשֵׂה עַד תַּעֲזֹרְנִי?
דְּרָשְׁתִּיךָ בְּעֵת רָצוֹן – עֲנֵנִי / וְכִצְנָה רְצוֹנֶךָ תַּעֲטֹרְנִי,
תִּקְיַמְנִי לְשַׁחַר אֶת דְּבִירְךָ / וְאֶת שְׁמֶךָ לְבִירְךָ עוֹרְרִנִי!

הסבר שתיים מן התקבולות בשיר, וכתוב כיצד כל אחת מהן מדגישה את הרעיון המרכזי בשיר.

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שֹׁפֵל רוּחַ / ר' שלמה אבן־גבירול

שֹׁפֵל־רוּחַ, שֹׁפֵל־בֶּרֶךְ וְקוֹמָה, / אֶקְדָּמְךָ בְּרַב פֶּחַד וְאִימָה.
לְפָנֶיךָ אֲנִי נִחָשֵׁב בְּעֵינֵי / כְּתוֹלַעַת קִטְנָה בְּאֶדְמָה.
מִלּוֹא עוֹלָם, אֲשֶׁר אֵין קֶץ לְגִדְלוֹ, / הִכְמוֹנִי יְהִלְלֶךָ, וּבִמָּה?
הִדְרֶךָ לֹא יְכִילוֹן מִלְּאֲכִי־רוּם – / וְעַל אַחַת אֲנִי כְּמָה וְכְמָה!
אֲשַׁחַר אֵל בְּרֵאשִׁית רַעֲיוֹנִי / אֲשֶׁר לְשִׁמוֹ תִּהְלֵל כָּל נִשְׁמָה.

הסבר את הבית האחרון בשיר, וכתוב כיצד השיר משתלב בתפילה הנרמזת בו.

השירה העברית במאה ה־20

ארץ־ישראל וירושלים

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אֶרֶן / לאה גולדברג

כָּאֵן לֹא אֲשַׁמַּע אֶת קוֹל הַקּוֹקֵיָה.
כָּאֵן לֹא יִחַבֵּשׁ הָעֵץ מִצְנַפֶּת שְׁלֵג,
אֲבָל בְּצֵל הָאֲרָנִים הָאֵלֶּה
כָּל יְלֻדוֹתֵי אֲשַׁמָּה לְתַחֲיָה.

צִלְצוֹל הַמְחַטִּים: הִיָּה הִיָּה —
אֶקְרָא מוֹלָדֹת לְמֶרְחֵב־הַשְּׁלֵג,
לְקֶרֶח יִרְקֶרֶק כּוֹבֵל־הַפֶּלֶג,
לְלִשׁוֹן הַשִּׁיר בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה.

אוֹלֵי רֵק צִפְרֵי־מַסַּע יוֹדְעוֹת —
כְּשֶׁהֵן תְּלוּיוֹת בֵּין אֶרֶץ וְשָׁמַיִם —
אֵת זֶה הַכָּאֵב שֶׁל שְׁתֵּי הַמוֹלָדוֹת.

אֲתֶכֶם אֲנִי נִשְׁתַּלְתִּי פַעַמִּים,
אֲתֶכֶם אֲנִי צִמְחָתִי, אֲרָנִים,
וְשָׁרְשֵׁי בְּשָׁנֵי נוֹפִים שׁוֹנִים.

ההזדהות של המשוררת עם עצי האורן בונה את משמעות השיר.
הסבר והדגם קביעה זו.

שירים בצל השואה

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נצול / לאה איני

אָבִי מִתְקַשֵּׁר לְמִסְפֵּר הַצְּלוּב לֹא עַל זְרוּעַ
וּמִקְשִׁיב־מִקְשִׁיב בְּדֶרוֹךְ
בְּאֶזֶן הַשְּׁמָאֲלִית אֵינוֹ מִקְשִׁיב
זָכַר לִסְטִירָה מִפּוֹ שֶׁל אֶס.אֶס.
בְּאֶזֶן הַזֹּאת הוּא שׁוֹמֵעַ
שׁוֹמֵעַ כְּמַחְרִישׁ
אֲף אֵת הָאֶזֶן הַבְּרִיאָה הוּא עוֹשֶׂה כְּאַפְרָכְסֵת
לִסְיוּטִים שֶׁבָּאִים לוֹ
מְדוּרָה, מְבוֹנָה, מְאוּשׁוּיץ
בְּקִרְוֹנוֹת
אָבִי צוֹרֵחַ אַחַת לְשָׁבוּעַ כְּאוֹמֵר –
שְׁלוֹמִי טוֹב
וְאַחֵר כִּף הוּא הוֹפֵךְ אֵת רֹאשׁוֹ עַל הַכֶּר הַרְטָב
וְנִרְדָּם עַל צִדוֹ הַיָּמָנִי
נוֹתֵן אֵת אֶזְנוֹ הַמֵּתָה לְבִכְיִי
בְּכִי הַמְהִלָּךְ עַל בְּהוֹנוֹת.

השיר מסתיים בשורות האלה:

נוֹתֵן אֵת אֶזְנוֹ הַמֵּתָה לְבִכְיִי

בְּכִי הַמְהִלָּךְ עַל בְּהוֹנוֹת.

על פי שורות אלה, הסבר את השפעת חוויית השואה על היחסים בין האב לבתו.

זוגיות ואהבה

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שְׁלוּמִי / זלדה

בית 1
שְׁלוּמִי קָשׁוּר בְּחוּט
אֶל שְׁלוּמִיךָ.

בית 2
וְהַחֲגִים הָאֵהוּבִים
וְתִקְוֹת הַשָּׁנָה הַנִּפְלְאוֹת
עִם אוֹצֵר הַרִיחוֹת, הַפְּרָחִים,
הַפָּרִי, הָעֵלִים וְהַרוֹחוֹת,
וְעִם הָעֶרְפֶּל וְהַמָּטָר,
הַשֶּׁלֶג הַפֶּתְאֻמִּי
וְהַטֵּל,
תִּלְוִינִי עַל חוּט הַכְּמִיָּה.

בית 3
אֲנִי וְאַתָּה וְהַשֶּׁבֶת.
אֲנִי וְאַתָּה וְחַיִּינוּ
בְּגִלְגּוֹל הַקּוֹדֶם.
אֲנִי וְאַתָּה
וְהַשֶּׁקֶר.
וְהַפֶּחַד.
וְהַקֶּרְעִים.
אֲנִי וְאַתָּה
וּבֹרֵא הַשָּׁמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם
חוּף.

בית 4
אֲנִי וְאַתָּה
וְהַחֲדָה.
אֲנִי וְאַתָּה
וְהַמּוֹת.

מה מאפיין את מערכת היחסים בין הדוברת לאהוב שלה על פי הבית השני בשיר?
הסבר והדגם את דבריך.

אדם וזהותו

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

דוֹרְגֵל / דן פגיס

דוֹרְגֵל הוּא חִי מְשֻׁנָּה לְמִדֵּי:
בְּשָׂרוֹ הוּא שְׂאֵר
לְשָׂאֵר הַחַיּוֹת הַטּוֹרְפוֹת, אֵךְ רַק הוּא
מְבַשֵּׁל חַיּוֹת, מְפַלֵּל חַיּוֹת,
רַק הוּא לּוֹכֵשׁ חַיּוֹת, נוֹעֵל חַיּוֹת.
רַק הוּא חוֹשֵׁב
שֶׁהוּא זֶר בְּעוֹלָם, רַק הוּא מוֹחָה
עַל מָה שֶׁנִּגְזַר, רַק הוּא צוֹחֵק,
וּמְפַלֵּא עוֹד יוֹתֵר, רַק הוּא
רוֹכֵב מְרֻצָּנוֹ עַל אוֹפֲנוֹעַ.
יֵשׁ לוֹ עֲשָׂרִים אֶצְבָּעוֹת,
שְׁתֵּי אֲזָנִים,
מֵאָה לְבָבוֹת.

בְּשָׂרוֹ הוּא שְׂאֵר

לְשָׂאֵר הַחַיּוֹת הַטּוֹרְפוֹת

פרש שורות אלה, והסבר כיצד הן משקפות את הרעיון המרכזי בשיר.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך